

Verslag Adoptantendag 2025

John van Ruiten heette iedereen van harte welkom. Sinds 1 mei zwaait Barbara Gravendeel samen met Tom Schreuder de scepter in de Hortus, zij is de opvolgster van Paul Keßler, vanmiddag als adoptant aanwezig. Zij zal de nodige plannen ontvouwen voor de aanwezige Adoptanten. John sprak de hoop uit dat het Paul in z'n nieuwe rol goed gaat en dat het hem bevalt. Een speciaal welkom ook voor Ton van Zijp en Gerbrand van den Ban. Zij traden dit jaar terug als bestuurslid van de Vrienden. Zij werden opgevolgd door Marcel Welsink (onze nieuwe penningmeester) en Roel Nikkessen. Ton verzorgde de financiën van de Stichting in de 12 jaar dat hij zitting had in het bestuur.

John belichtte een aantal punten:

- Er is een geïllustreerd prachtig nieuw boek 'Hortus & Tulp' waarin de geschiedenis van de Tulp in Nederland en de Hortus beschreven wordt. Het boek is nog steeds verkrijgbaar in de hortuswinkel en Vrienden/Adoptanten kunnen bij aanschaf een flinke korting van 7,50 krijgen.
- op 30 september is de derde Clusiuslezing van dit jaar en ook voor volgend jaar zijn er weer drie lezingen gepland.
- Op 22 januari houden we onze Winterlezing. Dan wordt onder meer het nieuwe Hortusmagazine gepresenteerd. Momenteel wordt daaraan hard gewerkt.

Tijd om naar onze nieuwe prefect te gaan luisteren. Barbara Gravendeel, opgegroeid in de omgeving Vleuten/De Meern, 56 jaar jong, biologie gestudeerd in Utrecht en vervolgens gepromoveerd in Leiden; werkzaam geweest bij Naturalis en als lector bij de Hogeschool Leiden; ook nog bijzonder hoogleraar geweest aan de Radboud Universiteit Nijmegen.

Barbara verraste de aanwezigen met een leuke film over de eerste 100 dagen in haar nieuwe werkomgeving. Daarin was goed te zien hoe veelomvattend de taak van prefect van de Hortus is. Vervolgens gaf zij aan dat er met alle hortusmedewerkers en -vrijwilligers nu wordt gewerkt aan een nieuwe visie voor de Hortus. Wat zij nu vertelt, belichaamt haar persoonlijk ideeën. Zij hoopt natuurlijk dat die zo veel mogelijk worden opgenomen in de visie. Zij voelt zich in ieder geval heel welkom bij de Hortus, bij haar binnenkomst kreeg zij een prachtig boeket gemaakt door Carla Teune. Barbara heeft zich aanvankelijk afgevraagd of de functie van professor wel bij haar paste. Zij heeft ervaring daarin kunnen opdoen met haar aanstelling in Nijmegen. Toen de vacature voor prefect van de Hortus verscheen heeft zij daarop met volle overtuiging gereageerd en ze is heel blij dat ze het is geworden.

Hortus botanicus Leiden

Prefect & Wetenschappelijk Directeur sinds 1 mei 2025

Geboren in Utrecht

MSc Biologie UU
PhD NHN UL

Postdocs bij RBG Kew,
Harvard University, Naturalis

HL Lector *Biodiversiteit*

Groepsleider Naturalis/
RU bijzonder hoogleraar
Plantenevolutie

Prefect/UL hoogleraar
Plant & Maatschappij

Bestuurslid van
FLORON en NLSEB

Stadsplanten blogger

Bomenbond adviseur

Getrouwd

Leidenaar

Contrabassist bij de
Sinfonietta's van Leiden en
Voorschoten en klarinetist
van Babeltov en het
Telders kwartet

Hortus botanicus Leiden

2025: 4.4 hectare

Huidige bezoekers: academici, adoptanten, bruiloftsgasten, families, gemeenteraad, influencers, koningshuis, kunstschilders, media, ministerie, musici, natuurbeschermers, omwonenden, ondernemers, influencers, media, pensionado's, scholen, schrijvers, studenten, toeristen, vrijwilligers

Bij de stichting in 1590 besloeg de Hortus maar 1250 m², nu 4,4 hectare. En er komen veel bezoekers van allerlei pluimage.

De Hortus moet inspelen op klimaatverandering. Helaas gaat de prachtige treurbeuk verdwijnen, het wordt te droog. Een kwart van alle bomen in Leiden is er en die hebben te lijden onder de essentaksterfte. Via het WUR project CSI Trees wordt onderzocht welke bomen toekomstbestendig zijn, zodat zij in de stad kunnen worden aangeplant. Denk daarbij bijvoorbeeld aan de Spaanse steeneik die in de Hortus vanuit zijn kuip in de volle grond is gezet en dat gaat goed. Ook andere bomen zullen in de toekomst de typisch Nederlandse van nu gaan vervangen. Hulst leeft samen met de hultsmineervlieg die eitjes in de bladeren legt. De larfjes eten zich een weg door het blad. Gedurende een langlopend onderzoek heeft hortusmedewerker Jaco Kruizinga drie hultststruiken eenmalig behandeld met een bestrijdingsmiddel en drie niet. Inmiddels zijn vijf van de zes struikjes door mineervlieg gekoloniseerd, maar één van de behandelde struikjes nog steeds niet: na acht jaar is het gif nog steeds werkzaam. De gifspuit is vijf jaar geleden in de Leidse Hortus buiten in de ban gedaan en in de kassen al tien jaar geleden. Daardoor zijn er nu veel meer insecten in de Hortus die weer als voedsel voor vogels dienen. Bezoekers kunnen helpen met insecten tellen. De Hortus is een speciaal gebied op waarneming.nl waar je je waarnemingen in de Hortus kunt doorgeven. Er zijn al 1231 wilde soorten geregistreerd.

CSI Trees: stadsbomen van toekomst

Bomen voor de toekomst

Netelboom *Celtis*
 Parasolden *Pinus pinea*
 Schijniep *Zelkova*
 Steeneik *Quercus ilex*
 Waaierpalm *Trachycarpus*

Bestrijdingsmiddelen werken lang door

Hortus botanicus Leiden

toename van biodiversiteit na spuitverbod in 2020

Platanus x hispanica

Phyllonorycter platani

Pentatoma rufipes

Corythucha ciliata

Lymantria dispar

Hortus botanicus Leiden

vanaf 2020 volledig gestopt met pesticide gebruik
6.918 waarnemingen van 1231 wilde soorten

 Waarneming.nl

De nieuwe Mediterrane tuin in de Hortus is een goed voorbeeld van biopositief en klimaat adaptief tuinieren. Barbara is een groot pleitbezorger van heggen. Ze pleit ervoor in de Hortus meer heggen aan te leggen. De verhoogde biodiversiteit in de Hortus door dit soort maatregelen wordt onderzocht. Onderzoek met apparatuur die vogelgeluiden registreert, kwam overeen met menselijke waarnemingen. Barbara is blij met samenwerking met insectendeskundigen zoals Erik van Nieukerken en Aglaia Bouma onder meer ook door deelname aan nationale tuintellingen.

Hortus botanicus Leiden

onze nieuwste aanwinst: Mediterrane tuin
voorbeeld van biopositief en klimaatadaptief tuinieren

Heggen voor de toekomst

Braam *Rubus*

Kwee *Cydonia*

Roos *Rosa*

Vijg *Figus*

In heggen leven rovers van plagen

Zweefvlieglarve

Egel

Grauwe vliegenvanger

Vroedmeesterpad

Doolhofspin

Boomkikker

Hermelijn

Loopkever

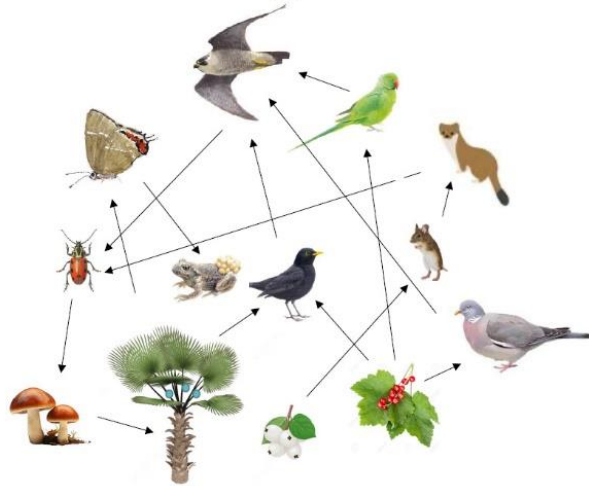

Nationale tuintellingen in Leidse Hortus

Aglaia Bouma onderzoekt insecten in de Hortus

Opname van alle Leidse bomen en heggen in dicht geweven voedselweb met Hortus als 'groene motor'

'Mijn droom' noemt Barbara het uitbreiden van de Garden Explorer. Met de Garden Explorer (hortusleiden.gardenexplorer.org) kun je allerlei planten in de Hortus opzoeken. Hoe mooi zou het zijn als daar niet alleen informatie over de plant zelf te vinden is, maar ook over de insecten en de vogels die samenleven met de plant. Ook zou ze de Garden Explorer graag uitbreiden, zodat ook Hortusplanten gedoneerd aan het Singelpark erin worden opgenomen. En op termijn ook planten in de tweede groene ring rond Leiden, het Panoramapark.

Garden Explorer 1.0

Universiteit Leiden Hortus botanicus LEIDEN Zoek een plant

Zoeken Kaart Verkennen Plaatsen Wandelingen Taxon

Taxon

Quercus ilex

Volksnaam: Steeneik, Holm oak, Evergreen oak, Holly-leaved oak
 Familie: Fagaceae (Najiesdragersfamilie)
 Verspreiding: Middellandse Zeegebied
 Leefgebied: Gematigde biomen
 Winterhardheid: Zone 07
 Levensvorm: Boom
 Fauna: Grauwe schildwants

1 / 5 Volgende »

Locaties

1: Entree E (VAK E) • Accessie: HBLA00738-04609/1
 2: Oranjerieplant in kuip (KUIP) • Accessie: HBL20160429

Terug

Garden Explorer 2.0

Singelpark

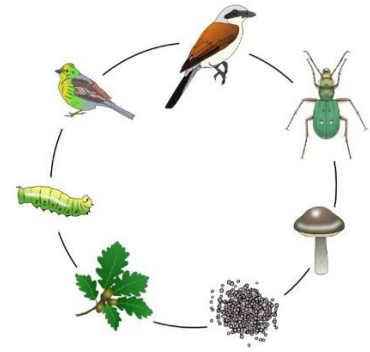

Panoramapark

Kortom, Barbara heeft plannen genoeg voor de Hortus en daarbuiten.

Dankwoord

Bomenbond Monique Lamers, Dick de Vos

EU BioAcAI, MAMBO, METAPLANTCODE

Fotografen Arian Jacobs-Brouwer, Aglaia Bouma, Roderick Bouman, Simone Both, Karen Hartog, Wil Leurs, Jan Meijvogel, Vincent Nederpel, Petra Sonius, Rogier van Vugt

Hortus botanicus Leiden

LIACS Rita Pucci, Fons Verbeek

Naturalis Biodiversity Center Erik-Jan Bosch, Vincent Kather

NWO Benign

Singelpark Rinny Kooi

Na het inspirerende verhaal van Barbara, waarvoor hij haar hartelijk bedankte, vroeg John van Ruiten de aanwezigen nog even te blijven zitten, want er volgde nog een verrassing. Hij vroeg wethouder Ashley North naar voren te komen. Dat deed de wethouder met plezier, want hij had een bijzondere boodschap. Hij wilde iemand eren die het begrip 'Leidse maatschappelijke betrokkenheid' een geheel eigen betekenis heeft gegeven: Ton van Zijp. Gedurende een maximale zittingstermijn van maar liefst twaalf jaar beheerde Ton met grote zorg de middelen van een stichting die inmiddels 2000 Vrienden en adoptanten telt. Dankzij zijn inzet konden projecten als de Ronde Sterrewacht en de Mediterrane tuin tot bloei komen – letterlijk en figuurlijk. Maar Ton heeft veel meer gedaan in Leiden en doet dat nog steeds.

Sinds 2017 is hij ook penningmeester van de Stichting Vrienden van het Singelpark, waar hij zich inzet voor een park dat leeft door de gemeenschap. Dankzij Ton zijn culturele projecten als Kunst in het Singelpark tot stand gekomen, en staat een nieuwe expositie – Sankofa – alweer in de steigers. Het Singelpark is uitgegroeid tot een groene parel in onze stad, mede dankzij zijn inzet. Alsof dat nog niet genoeg is, is Ton sinds kort ook penningmeester van Stichting Leiden Oogst. Daar helpt hij mee aan de productie van biologische groenten voor oogstdeelnemers én de Voedselbank – een prachtig voorbeeld van duurzaamheid en solidariteit. En dan is er nog DOCOS. Ton was daar maar liefst 30 jaar actief als bestuurslid, waarvan 15 jaar als voorzitter. Zijn betrokkenheid werd in 2019 bekroond met het erelidmaatschap. In het kader van de 3-oktoberviering is hij de motor achter de organisatie van het haring en wittebrood jeugdvoetbal toernooi – een evenement dat net zo Leids is als Ton zelf. Zijn staat van dienst is indrukwekkend: van de Leidse schooltuinenvereniging tot het Huis van de Sport, van de marathon tot het PS theater, van Rembrandtdagen tot groentetuinen.

Er bestaat in Leiden een bijzondere stadsonderscheiding: het Cornelis Joppenszoon beeldje. Dat wordt niet zo vaak uitgereikt want de criteria zijn zwaar. Het is een onderscheiding, een eerbetoon, aan mensen die zich jarenlang, al gauw meer dan 20 jaar, vrijwillig inzetten voor de stad – meestal op de achtergrond. En ja, daar wringt het een beetje, Ton heeft zich niet alleen op de achtergrond ingezet, maar ook op de voorgrond. Hij was overal te zien, te horen en te spreken. “Maar weet je wat? We vergeven het je. Sterker nog: we vinden het juist prachtig. Want jouw zichtbaarheid heeft anderen geïnspireerd om ook mee te doen. En dat is misschien wel het mooiste wat een vrijwilliger kan doen”.

Daarom was het de wethouder een groot genoegen Ton te kunnen mededelen, dat het college van Burgemeester en Wethouders had besloten hem het Cornelis Joppenszoon beeldje toe te kennen. “Als symbool van dank, van respect, en van bewondering voor alles wat je hebt gedaan – en nog steeds doet – voor onze mooie stad Leiden.”

Na deze feestelijke gebeurtenis had iedereen extra veel zin in de lekkere hapjes en drankjes die klaarstonden, gesponsord door het Hortus Grand Café.

Tekst: Adri Mulder, Beeld: Adri Mulder en uit de presentatie van Barbara Gravendeel